

fuo non peperit: sed pro nobis omnibus tradidit illum. Non enim nolens traditus est in mortem. Alio loco de Salvatore idem Apostolus dicit: Qui se tradidit pro peccatis nostris.

Quia donec superest halitus in me, & Spiritus Dei in naribus meis non loquentur labia mea iniquitatem: nec lingua mea meditabitur mendacium. Absit à me iustus vos esse iudicem. Huc & illud pertinet quod de Domino in Isaia scribitur: Quiesce ab homine, cujus spiritus in naribus ejus, quia excelsus reputatus est ipse. Donec autem adverbium, secundum hunc intellectum quo de Salvatore nostro, seriem intelligentiæ hujus teximus, non ita ut sonat dictum existimemus: tanquam dixerit, quoadusque est halitus vitæ hujus in me: id est, antequam moriar: sed donec, pro semper atque perpetuo hoc loco dictum esse noverimus. Sicut ait ipse Dominus ad populum per Prophetam: Ego sum, ait Dominus: & donec senescatis ego sum. Non enim post senectutem hominum Deus non erit: cum eisdem potius senescentibus, Deus perpetuo maneat: Ad illud autem quod psalmista ait: Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis: Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum: quid dicimus? quod posteaquam inimici subiecti fuerint, Christus non sessurus sit ad dexteram Dei Patris: & ubi erit illud quod ait Angelus: Et regni ejus non erit finis? Propter quod donec, in talibus locis, ut dixi, pro perpetuo est intelligendum. Nec non & illud quod de Joseph, & beata Maria Evangelista ait: Non cognoscebat donec peperit filium. Quis enim est super veneranda beatæ Mariæ virginitate ita blasphemus: ut hoc saltem audeat cogitare: ut post Deum Salvatorem, filium suum, illa virum cognoverit? Proinde secundum veritatem fidei Catholice, donec & hic sicut supra dictum est, pro semper intelligamus. Ait ergo Dominus Jesus: quia semper halitus divinitatis in me est, quia secundum id quod homo sum, & in Deo conditus sum & creatus: habeo in me spiritum patris mei, meumque substantialiter. Sequitur ergo ita dicens: Donec deficiam non recedam ab innocentia mea. Quia ergo innocentiam non morum industria acquisivi, sed in ea ut natus sum, ita sum iustus & innocens.

Donec deficiam, non recedam ab innocentia mea. Ego enim etiam si in his cruciatibus moriar, non recedam ab innocentia mea, quam vos quasi blasphemum in eis me asseritis perdidistis.

Justificationem meam quam cepi tenere non deseram. Potuit hoc salvator dicere, ut homo in Deum assumptus, cuius initium est secundum carnem ex virgine Maria: peccatum autem hominis, nec nascendo habuit, nec operando contraxit: Et ideo solus veraciter dicit: cum credentes in beatam vitam, & eternam gloriam mittit: & incredulos in perditionem mittit. Sive argentum clara & splendens eloquentia secularis, à mundo per Christum auferatur: ut credentium facundia, nitenti & puro eloquio, ejus Evangelium vestiatur: quia quemadmodum animæ hominum virtutum vestibus induuntur: ita & sensus dum prædicatione Evangelizantium enunciantur, quodammodo sermonibus vestiuntur. Edificavit sicut tinea domum suam, & sicut custos fecit umbraculum. Ut tinea consumit, & demolitur habitaculum suum: ita & diabolus domum perditionis sui in interitum ejus edificat: qui habitationem sibi temporariam, & paulatim solubilem præparavit, possessurus æterna supplicia. Hic est ergo ille impius hypocrita qui avarè rapit. In non convertente nulla spes veniæ erit, cum etiam super hæc, quadam avaritia sævientie rapiat homines ad interitum. Qui ideo hypocrita dicitur: quia se transfiguratur in angelum lucis: cuius etiam clamorem seræ deprecationis non est Dominus auditurus: cum intra penarum angustias fuerit coarctatus. In Deo quoque non erit ei de bono conscientie aliqua delectationis fiducia: sed nec in laudem confessionis eum poterit provocare, qui in similitudinem innumerabilium filiorum suorum divina sententia Dei gladio ferietur. Nepotes etiam in quibus illi intelliguntur qui ab illis seducuntur quos prius diabolus ipse deceperat: nepotes, inquam, ejus non saturabuntur pane, visionis Dei utique famem inopiamque passuri. Quia omnes sancti contemplantes Deum, reficiendi ab eo sunt & pascendi: quo nunc angeli saturantur. Reliquias quoque diaboli, extremam generationem ejus intelligere possumus: quæ similiter, ut ipse diabolus, & filii ac nepotes ejus, cum toto corpore populi sui in interitum sepelientur. Illæ quoque viduæ: id est animæ quas vitiiis suis & illecebris

loquimini? Hæc est pars hominis impii apud Deum: & hæreditas violentorum, quam ab omnipotente suscipient. Illa dicitur quæ habet Deus in manu ac potestate, & in fecerit iudiciis suis.

Si multiplicati fuerint filii ejus, in gladio erunt: & nepotes ejus non saturabuntur pane. In filiis & nepotibus, reliquam omnem posteritatem male generationis signavit. Aliquando in scripturis, non solum carnali progenie: verum etiam morum similitudine filii appellantur.

Qui reliqui fuerint ex eo, sepelientur in interitum: & viduæ illius non plorabunt. Hoc significare mihi videtur: quod per tempora ad summam egestatem, sive miseriam, proles impii hominis, sive generatio deducenda sit: & viduæ eorum præ nimio instante sibi malo, flere non poterunt.

Si comportaverit quasi terram argentum: & sicut lutum præparaverit vestimenta. Infatiabilem cupiditatem ac voraginem quamdam inexplebilis hujus impii dicit.

Præparavit quidem, sed iustus vestietur illis: & argentum innocens dividet. Et Salomon ait: Qui amplificat divitias suas cum usuris abundant: qui miseretur pauperum congregat eas.

Edificavit sicut tinea domum suam: & sicut custos fecit umbraculum. His verbis hoc ait, quod homo impius frustra laboraverit: quandoquidem, vel cito transuentibus rebus, vel teneis demolentibus, status illius domus comparatur. Aliter: Si comportaverit quasi terram argentum, & sicut lutum præparaverit vestimentum præparabit quidem, sed iustus vestietur illis, & argentum innocens dividet. Edificavit sicut tinea domum suam, & sicut custos fecit umbraculum. Hic ergo impius, quem diabolus esse superius diximus, in prævaricatione Adæ, preciosos quoque & claros viros, ut terram & lutum viles constituit: à quibus etiam virtutes & bona nature velut vestimenta detraxit: & eorum aurum, quo divitiæ mentis significantur. Hi enim divitiis ad imaginem & similitudinem creatoris sui pulchri facti fuerant, & compositi: qui eas auferendo ab eis, ad summam eos indigentiam vilitatemque perduxit. His igitur rebus homines comparantur, in Adam ut dixi, seducti à diabolo, quæ in creatura mundi viliora videntur. Sed iustus Dominus, & Deus nostro, auferendo à diabolo prædicta spolia captivorum: ipsos quoque captivos liberans, quos inimicus in interitum præparaverat: Ecclesiam sanctam sibi exhibuit ex eis: mundans eam lavacro aquæ in verbo: atque eam sine macula, & ruga efficiens: id est, puram à peccato, & confessione fidei simplicem, pretioso induit vestimento. Argentum etiam quo perspicui quique, ut jam locutus sum, & clari mundi hujus intelliguntur: innocens agnus Dei, & immaculatus dividit: cum credentes in beatam vitam, & eternam gloriam mittit: & incredulos in perditionem mittit. Sive argentum clara & splendens eloquentia secularis, à mundo per Christum auferatur: ut credentium facundia, nitenti & puro eloquio, ejus Evangelium vestiatur: quia quemadmodum animæ hominum virtutum vestibus induuntur: ita & sensus dum prædicatione Evangelizantium enunciantur, quodammodo sermonibus vestiuntur. Edificavit sicut tinea domum suam, & sicut custos fecit umbraculum. Ut tinea consumit, & demolitur habitaculum suum: ita & diabolus domum perditionis sui in interitum ejus edificat: qui habitationem sibi temporariam, & paulatim solubilem præparavit, possessurus æterna supplicia. Hic est ergo ille impius hypocrita qui avarè rapit. In non convertente nulla spes veniæ erit, cum etiam super hæc, quadam avaritia sævientie rapiat homines ad interitum. Qui ideo hypocrita dicitur: quia se transfiguratur in angelum lucis: cuius etiam clamorem seræ deprecationis non est Dominus auditurus: cum intra penarum angustias fuerit coarctatus. In Deo quoque non erit ei de bono conscientie aliqua delectationis fiducia: sed nec in laudem confessionis eum poterit provocare, qui in similitudinem innumerabilium filiorum suorum divina sententia Dei gladio ferietur. Nepotes etiam in quibus illi intelliguntur qui ab illis seducuntur quos prius diabolus ipse deceperat: nepotes, inquam, ejus non saturabuntur pane, visionis Dei utique famem inopiamque passuri. Quia omnes sancti contemplantes Deum, reficiendi ab eo sunt & pascendi: quo nunc angeli saturantur. Reliquias quoque diaboli, extremam generationem ejus intelligere possumus: quæ similiter, ut ipse diabolus, & filii ac nepotes ejus, cum toto corpore populi sui in interitum sepelientur. Illæ quoque viduæ: id est animæ quas vitiiis suis & illecebris

voluptatum diabolus eneraverat, mollesque reddiderat, ut omnem fortitudinem & virilitatem amitterent: nulla correctione ac satisfactione deslebunt: ut saltem aliquando respiciant ad Deum, quem tanquam virum amiserant, vitiiis velut adulteris coherendo.

Dives cum dormierit, nihil secum auferet: aperiet oculos suos, & nihil inveniet. Multis modis dives intelligitur in scripturis divinis. Est dives facultatibus terrenis: sed si confidit in ipsis divitiis, cadet. Hic ergo dives cum in somno mortis fuerit, nihil de suis facultatibus secum feret: quoniam nudus venit nascendo: nudus revertitur in terram moriendo. Hic in resurrectione aperiet oculos suos, & nullam meritum boni operis inveniet. Judæorum quoque populus, propter innumerabilia divina beneficia: Prophetarum quoque oracula, sive promissiones plurimas, & Dei ipsius frequens alloquium, dives est dictus. Unde eisdem Judæis ait Dominus in Evangelio: Væ vobis divitibus. Superbi quoque non habentes spiritus paupertatem, divites appellantur. Philosophi etiam, habentes facundiam & scientiam mundialem, divites nuncupantur. Hi cum in die resurrectionis fuerint suscitati: nihil remedium quo salventur invenient. Hæreticus etiam quisque dives dici potest: quoniam multa imò omnia de sanctæ Ecclesiæ remunerationibus se habere præsumit: remissionem peccatorum: significationem spiritus: pignus etiam domini corporis: & hæreditatem cum sanctis angelis regni cælestis. Hi ergo omnes sive quia crucis scandalum patiuntur: sive præsumptione cordis sui, ut in errore ambulent, veritatis tramitem reliquerunt. Sive quia obscuratum habentes intellectum, proprium liberæ voluntatis arbitrium: in infidelitate perdurant. Vel quia abominabiles facti sunt: exaltantes cor suum post somnium mortis: in resurrectione aperient oculos suos, & nihil invenient.

Apprehendet eum quasi aqua inopia: nocte opprimerit eum tempestas. Subitam egestatem prædictis divitiis, velut aquam superventuram significat: qui miseria, & inopinata sibi angustia, quæ tempestatis nomine dicta est, nocte, id est, repente dum nesciunt opprimuntur: iuxta illud Apostoli: Cum dixerint pax & securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus.

Tollet eum ventus urens, & auferet: & velut turbo rapies eum de loco suo. Venti nomine, sententiam dixit, qua velut pulvis quisque eorum projicietur à facie terræ. Et ventus hic divinæ sententiæ urens dicitur: eo quod ad gehennæ urendum ducit, sive compellit.

Emitte super eum, & non parceret. Ventus utique sententiæ Dei: sive ipse Deus per sententiam justitiæ suæ, mittet super eum penas: id est, meritum facinorum suorum suscipiet. Non enim parceret, cum reddet ei secundum opera sua.

De manu ejus fugiens fugiet. Et non tenebitur, inquit, manu Dei ut salvetur, de qua velut fugæ modo, veloci lapsu in ruinam decidet. Quod autem ait, fugiens fugiet: sive ut alii dixerunt, fuga fugiet: perentem in perpetuum peccatorem significat: quia nunquam sit revocandus ad vitam: & illic ei penitentia locus non erit.

Stringet super eum manus suas: & sibilabit super illum, intuens locum ejus. Alii dixerunt, planget super eum manus suas: & trahet eum de loco suo. Natis quibusdam corporum humanorum, censuram indignantis Dei, & contra peccatorem divitem irascens, hoc sermone describit: ubi & jam quasi sibilans indiet quam atrox illi pœnarum locus reservetur. Ad talem locum & Judas Iscarioth abiit.

Caput XXVIII.

HABET argentum venarum suarum principia: & auro locus est in quo constatur. Ferrum de terra tollitur: & lapis, solutus calore, in as vertitur. Videtur mihi quod per ænigma & parabolam, sub horum nominibus metallorum, mores hominum, & virtutes animorum describat: minimè ordinis observantiam, Prophetarum more, custodiens. Argenti verò, & auri vocabulum, secundum auctoritatem scripturarum, verbi eloquium, & sensus animi indicare voluit. Hæc differentes nos ita dicamus: Habet argentum venarum suarum principia: & auro locus est in quo constatur: Venæ argenti: id est, initium eloquii ab animæ sensibus oritur: sensus verò aureus, rationis ac sapientiæ iudicio fabricatur,

& ut sit optimus, ab igne divinæ examinationis probatione conflatur. Fortitudo verò quæ ferri nomine appellatur, est qua terram, id est, carnis nostræ malitiam in nobis tollimus: adversum eam contra nos militantem, & contra legem spiritus converfantem, rigore animi, & virtute repugnemus. Lapidis quoque nomine cordis figuratur durities: quæ per calorem & fervorem fidei resoluta mollescit: ut primum possit in se verba scribentis recipere. Deinde velut in æs quod canorum est, merito sanctitatis proficiens, ad laudes & gratias Deo offerendas, fidei soliditate pervenit.

Tempus possit tenebris: & universorum finem ipse considerat. In scripturis divinis, peccatores homines, demones & ignorantia atque tribulationes sive peccata: pro modo, & locis tenebræ nuncupantur.

Lapidem quoque caliginis & umbram mortis. Hunc lapidem metaphoricè diabolus hoc loco intelligere possumus: qui propter errores suos quibus totum mundum involverat, lapis caliginis dicitur est. Qui cum fortis & potens sit, per naturam qua est à Deo conditus: confidens per superbiam in virtute sua, & non in Domino, & Deo creatore suo, amiserit sapientiæ lumen: & conversus in fulticiam & tenebras, & idcirco lapis caliginis dici potuit: secundum illud, Stultus in tenebris ambulat. Sicut ergo lapis caliginis diabolus nominatur: ita & umbra mortis dicitur: Quoniam hi qui se ab eo defendi ac protegi putant: æternis ut ipse diabolus gehennæ ignibus mancipandi sunt.

Dividit torrens à populo peregrinante, eos quos oblitus est pes egentis hominis, & invios. Hoc dicit: invios, id est, errantes & illos quos oblitus est pes egentis hominis, separabit torrens à populo peregrinante: eo quod oblitus eorum sit gressus. Sive præsens conversatio egentis hominis pedis nomine significata est. Oblitus est dixit, pro eo quod præmissus egens, non est Deum pro hujusmodi deprecatu: cum tamen elemosyna Deum precetur: id est, ipsum opus bonum quod homo fecerit, quadam manifestatione sui loquatur ad Deum. Hoc ergo dicit sanctus Job: quod invios sine via veræ religionis viventes: & qui misericordiam pauperibus, quod est Christi fratribus non fecerunt, torrens ignis separet: simul & à sanctorum consortio dividet. Sive hic egenus propriè Salvator noster intelligitur, qui propter nos egens, & pauper factus est cum dives esset. In pede quoque ejus: dispensationem, vel asumentis hominem: vel mundum ingredientis adverte. Unde Propheta ait: Existi in salutem populi tui. Hi ergo qui dispensationem salutis suæ in Evangelio non receperunt, oblivioni dati sunt: qui credere per duritiam propriæ voluntatis noluerunt. Et idcirco invii dicitur: quia Christum, qui est via, non receperunt.

Terra de qua oriebatur panis in loco suo, igni subversa est. Diversas res & obscuras connectit: ut cum superioribus inferiora non hæreant. Proinde mihi videtur: quia hoc loco terram Sodomorum describat, cujus abundantiam, & amenitatem cum admiratione collaudet. Terra de qua oriebatur panis in loco suo, igni subversa est. Hæc terra potest & Judæa intelligi: in qua panis legis Dei, per doctrinam Prophetarum populis nascebatur, qua amore Dei per fidem Christi carnalis legis intelligentia subversa est: & in rectos tramites, & spirituales sensus constituta: ut jam occidentem literam non sequatur.

Locus sapphyri lapides ejus: & glebe illius aurum. Per metaphoram dicit: quod in Sodomis uberrima fuerint omnia & optima: quæ etiam auro & pretiosis lapidibus comparentur. Locus sapphyri lapides ejus. Sic dicit ei Dominus per Prophetam: Ecce ego sternam per ordinem lapides tuos & fundabo te in sapphyris: & reliqua. Hoc enim decore pretiosorum lapidum, id est, omnium Christo credentium per Deum patrem, tunc adornata est Judæa: quando gentium populus ei per fidem Christi est copulatus. Locus sapphyri lapides ejus, & glebe illius aurum. Lapidis pretiosus, & aurum non in optima terra, sed in remotis, & squalidis inveniri dicuntur. Igitur secundum hunc modum Judæa sterilis fide, & infœcunda virtutibus, habuit in se hos lapides pretiosos: id est, Patriarchas & Prophetas, & omnem sanctorum multitudinem. Locus sapphyri lapides ejus: & glebe ejus aurum. Glebas sanctæ terræ Ecclesiæ, sanctos ejus propter fecunditatem bonorum operum appellavit: quos etiam & propter gratiarum divisiones, glebas sanctus Spiritus voluit nuncupare: quò auri merito conferentur: in quarum oculis venis tanquam animarum seminibus, sensus magni

preciosique nascantur.

Semitam ignoravit avis. Exitus plurimos in eadem regione multitudo habitatorum fecerat: & ideo forsitan dixit, quod avibus præ frequentiam hominum copia semitas intuenti, vel facultas illis respondendi incedendive non fuerit.

Nec intuitus est eam oculus vulturis. Quia tam condensis frutetis & contiguis arboribus confusa erat: ut eam aves desuper volantes depascere non possent. Semitam ignoravit avis. Nec intuitus est eam oculus vulturis. Avem & vulturem, ipsum diabolum cum suis possumus dicere: qui semitam spirituales intelligentiæ in lege & Prophetis: hoc est, quæ in Judæam occulte prædicebantur, nosse minime potuerunt. Nec intueri aliquo vestigio scientiæ valuerunt, à sæculis dispensationis futuræ abscondita sacramenta. De quibus ait Apostolus: Dei sapientiam loquimur in mysterio, quæ abscondita est: quam nemo principum hujus sæculi cognovit. Semitam ignoravit avis: nec intuitus est eam oculus vulturis. Possunt hic duo populi intelligi non absurdè: id est, Judæorum & gentium. Carnalis ergo Judæa fidem in Christo non habens: sed potius legis operibus vivens: eundem Christum pro nobis factum semitam sive viam, qua reditur ad patriam, ut incredula ignoravit: propter elationem suam, qua se putabat legis operibus posse justificari. Avis dicta est: levis utique & vaga: atque in ipsis operibus legis instabilis. Vulturi verò gentium populus ideo assimilari videtur: quoniam per errores mortuorum hominum discurrerat: & rebus mortuis pascebatur. Hi ergo Christum legis litera obtectum, & tertiam repromissionis per Christum futuram, opacitatis significationum umbraculis non poterunt omnino percipere. Semitam ignoravit avis: nec intuitus est eam oculus vulturis. Sub his nominibus, auri & vulturis, inimicos Ecclesiæ intelligamus, qui tenebris obscuratum habentes intellectum, nescierunt semitam vocationis ejus, qua ad Deum ambulans per fidem revertitur. Quique diversis erroribus mortuorum hominum rapti: quasi volare arbitrandi sunt.

Non calcaverunt eam filii inistorum. Hoc ait: quod ita fuerit terra Sodomorum omnibus bonis referta: ut nullius patriæ egerit mercimoniis. Non calcaverunt eam filii inistorum. Infitores sive negotiatores prædicti intelliguntur. Nam negotiatores sunt mali & superbi: quod etiam ad ipsum diabolum pertinet: qui superbiam delictum maximum adinvenit. Et negotiator propter multitudinem peccatorum appellatus est, quæ sive ad seipsum, sive ad pendendum hominem exquisivit. Ilii igitur promissionis terram quæ mansuetis, & corde humilibus reservatur, ut in ea habitent, calcare non poterunt: quia nec quasi incolæ, per eam transundi habebunt licentiam. Item aliter. Hæc igitur Judæa, cui hic panis doctrinæ ministrantibus Prophetis, & sacerdotibus præbebat in loco suo: suo utique, & non Dei: id est in loco delectationis suæ: ubi voluptatibus atque illecebris conflagrabat, igne vitorum suorum ardens subversa est sicut dicit Propheta: Omnes adulterantes, sicut cilbanus corda eorum; & in psalmo de ea dicitur: Incensa igni & suffossa manu operis sui extirpata omnino & effossa est. Licet possit ignis iste etiam super ultione peccatorum intelligi: sicut dicit Apostolus: Terra quæ spinas, & tribulos profert, reproba est, & maledictio proxima: cujus consummatio in combustionem: De quo igne iræ ait David: Juvenes eorum comedit ignis. Non calcaverunt eam filii inistorum, Filii inistorum, Apostolorum discipuli, & Apostolici viri intelligendi sunt, qui gentibus Evangelium prædicaverunt. Hi igitur Judæam, terram videlicet infidelium, ut ei annunciant Evangelium, non calcaverunt. De quibus dicitur in Actibus Apostolorum: Vobis oportuerat primum verbum Dei loqui: sed quia indignos vos iudicatis æternæ vitæ ecce convertimur ad gentes. Sic itaque factum est istis Evangelizantibus verbum: ut mons Christus in mare gentium transplantaretur. Unde & in psalmo ait: Et transferentur montes in cor maris: id est, vel prophetarum, vel Evangelistarum oracula, ad credituros gentium populos transferentur. Non calcaverunt eam filii inistorum. Hi infitores sive negotiatores reprobi sunt & laude indigni: qui peccata peccatis, velut divitias sibi congregant: de quibus ait Apocalypsis: Omnia clara & pinguis perierunt à te. Hi igitur negotiatores circa divitias peccatorum, non calcabant Ecclesiam: id est, non habitabant in ea: quia sanctam eam, & immaculatam Dominus possidebit.

Nec pertransiit per eam leæna. Ob frequentiam innumerabilium populorum in Sodomis habitantium, bestie per

mediam regionis illius transire non poterant. Nec pertransiit per eam leæna. Leæna potest diaboli dominatio sentiri, sive superbia Judæorum. Quod autem dicit, non pertransiit: hoc ait, non recessit à Judæa, sed ibidem infidelis superbia permanit. Aliter potest & de Ecclesia intelligi. In illa utique gloria virtutum suarum in loco necessario redemptionis suæ: in quo per fidem stat: igne subversa est: illo utique igne, de quo ipse Dominus ait: Ignem veni mittere in terram. Hoc igitur igne Ecclesia, id est, terra sanctorum, amoris Dei desiderio flagrans, subvertitur: ut eam carnalis concupiscentia non possideat. Hoc igitur modo subvertitur: ut in terra carnis suæ vivens, carnis in ea vitia moriantur: ut ait Apostolus. Qui enim sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis. Nec pertransiit per eam leæna. Sive leo, ut alii dixerunt. Leo hic non absurdè diabolus intelligitur: qui per sanctæ Ecclesiæ terram transire non potuit, eo quod gravibus persecutionibus eam vincere non valuerit.

Ad silicem extendit manum suam. Videtur mihi sanctus Job aliud ænigma protulisse: & propter soliditatem suam & fortitudinem, Christum secundum hominem, quem assumpsit, silicem posse significari: qui etiam petra & lapis, Prophetis & Apostolis dicitur. Deus ergo pater extendit ad filicem manum suam, id est, filium suum: per quem universa condidit: quem etiam dexteram & brachium vocat, & ad suscipiendum hominem misit, ut Apostolus dicit: Deus Filium suum misit in similitudine carnis peccati. Et idcirco in extensione manus, Dei Patris & filii ejus ad nos adventum significari noverimus: ac per eum sicut sequitur:

Subvertit à radicibus montes. Quos per metaphoram demones sive homines superbos esse rectè sentimus: quia principatus & potestates palam triumphavit in semetipso.

In petris rivis excidit. Duris scilicet præcordiis gentium, & nimia infidelitate constructis: abundantiam gratiarum suarum largitus est: & velut rivus aquæ fluentes, uberem copiam doctrinarum tribuit. Hoc ipsum distribuisse intelligitur, quod scidisse memoratur: sicut ait Apostolus. Alii enim per spiritum datur sermo sapientiæ: alii sermo scientiæ. Alii dixerunt: Ripas fluminum dirupit: ut illam doctrinam spirituales legis & Prophetarum de qua Isaias ait: Qui fitis, ite ad aquam, quæ in una gente tanquam intra quasdam angustias defluebat: quæ etiam Moisaica legis præceptis velut quibusdam quasi riparum obicibus clauderetur. Hujusmodi diruptis obstaculis: quasi de alveo legis super omnem terram Evangelio abundante diffudit. Aliter possumus hanc terram Ecclesiam dicere. Unde ait Propheta: Fluminibus scindetur terra. Scindi verò eam atque dirumpi eo modo noverimus, quando se ad suscipiendum verbum Dei, capabilem præbet: Hanc quoque quandam adaptationem capacitatis quæ fit per obedientiam terræ rationem habentis: eorundem fluminum impetus operantur.

Et omne pretiosum vidit oculus ejus. Eductis igitur rivis gratiarum Dei, vidit Deus quam immensa & innumerabilia pietatis suæ beneficia. Vidit autem dicit: eo quod ante conspectum ejus adimpletio sive effectus suæ voluntatis, altiter in Ecclesia sua.

Profunda quoque fluviorum scrutatus est: & abscondita produxit in lucem. Hos igitur fluvios non absurdè singulos libros veteris instrumenti esse sentimus: in quorum magnis latibus abscondita erant Ecclesiæ sacramenta: quæ in tempore Salvatoris Deus Pater scrutatus sit: ad impletionem eorum omnia quæ prædicta sunt manifestans: Sive quia fluviorum nomine, populorum multitudines aliquando intelliguntur: quemadmodum Naum Propheta ait: Porta fluviorum aperta sunt: Profunda fluviorum hoc loco, secreta conscientiarum hominum advertamus: quorum scrutator, & cognitor Deus est: qui in die iudicii producendo omnia secreta cordium, reddet unicuique secundum opera sua.

Sapientia verò ubi invenitur: & quis est locus intelligentiæ? Quod hoc quasi inquirens ait, difficilem rem & quæ vix invenitur, voluit indicare: imò quæ nisi à Deo demonstrante, nec inveniri posset ab homine, nec haberi: Quod & ipse Job in subsequentiis declaravit, ita dicens: Et dixit homini, utique Deus: Ecce timor Domini ipsa est sapientia, & recedere à malo intelligentia.

Nescit homo pretium ejus. Hæc dicendo, inæstimabilem esse sapientiam timoris Dei significavit.

Nec invenitur in terra suavitè viventium. Hanc igitur

sapientiam timoris Dei non habet quisquam: nisi carnem suam crucifixerit cum vitiis & concupiscentiis, nisi vixerit ut Paulus Apostolus & omnes sancti: in tribulationibus, persecutionibus, angustis & pressuris. Et ideo suavitè dicti sunt vivere illi: qui nullo iugo disciplinæ tenentur: & effrenes ac præcipites, in labem prorumpunt vitorum.

Abyssus dicit, non est in me: & mare loquitur, non est mecum. Abyssum hoc loco infernum intelligamus: sicut dicit Apostolus: Aut quis descendit in abyssum? Et mare hoc sæculum: ut psalmista canente cognovimus: Hoc mare magnum & spatiosum. Infernus ergo & hic mundus sapientiam timoris Dei se non habere testantur. Loca dicit loqui: pro his qui in locis, vel mundi, vel inferorum sunt. Hic de illis loquitur, qui carnali conversatione mundi illecebris possidentur: hæc dictio prosopœia appellatur, ubi persona loquentis cum loqui non possit, assumitur: & quod continet, pro eo quod continetur. Continet quidem hic mundus, vel infernus: Continetur autem homo. Hanc ergo sapientiam non habet mare mundi istius, præter solam Ecclesiam: quæ propter savientium fluctus inimicorum, insula dicitur in scripturis, quemadmodum & navicula per figuram in Evangelio nominatur.

Non dabitur aurum obrizum pro ea: nec appendetur argentum in commutatione ejus. Hoc ait, quod nulla res quamvis pretiosa sit, possit huic sapientiæ comparari. Sive quia aurum in scripturis, vel argentum, tropicus sensus & sermo intelligitur, hoc dicit, sapientiam istam nullus pro merito sentire posset, aut eloqui.

Non conferetur tintis India coloribus: nec lapidi sardonio pretiosissimo, vel sapphyro. Diversis rebus & pretiosis, hæc sapientia divina præferatur. Hoc tamen sciendum quod maxime in meridiano climate: hæc metalla pretiosa nascantur. Et quia in India omnes idolorum cultores significantur: in qua colores ut dixi pretiosi, vel nascuntur vel sunt: id puto posse intelligi: quia in gentibus ubi timor veri Dei non est, fucata & quodammodo terrena religio sit: quæ sub pretextu nominis Dei in errorum mendacio: diverso ac vario sermonum colore velut pictura componitur, & quasi lapis pretiosus eloquio splendat, sive nomine fulgeat deitatis: & India sive etiam Æthiopia, nigredinem, vel tenebras peccatorum significant: quæ specialiter in idolorum culturis habentur.

Non adequabitur ei aurum, vel vitrum, nec commutabuntur pro ea vasa auri. Aurum vel vitrum, & etiam vasa auri, pretiosi quique & clari intelliguntur: qui in hoc sæculo nomine dignitatis, & divitiarum gloria splendent: hi utique non habentes veræ religionis timorem, pro nihili habebuntur: eo quod non possunt velut pro merito gloriæ suæ, ad commutationem sapientiæ singularis accedere.

Excelsa & eminentia, non commemorabuntur in comparatione ejus. Etiam si excelsa sint, & plurimum eminentia quæcumque in creaturis sunt: ut sunt etiam angelicæ potestates: minima omnino, imò potius indigna memoria erunt: in comparatione illius: quæ facit omnem creaturam rationalem Deo placere, eique sancto amore conjungi. Et ideo præferatur illis eminentibus excelsis, timoris hujusmodi sapientia: quia sine illa nihil sunt ante Deum: sicut & ipse diabolus qui amisso timore divinæ reverentiæ, perdidit semetipsum.

Trabitur autem sapientia de oculis. Hæc igitur aliunde non potest nisi de supernis assumi: sive de intimis cordis affectibus, dono sancti Spiritus trahitur, ut Propheta ait: Os meum aperui, & attraxi spiritum: ut videlicet sapiat homo Deum & timeat: ac recedere à malo intelligat.

Non adequabitur ei topazius de Æthiopia: nec tintura mundissima componetur. Diversis modis & diversis nominibus auri, ac supellectilis pretiosæ, sanctus Job dicit, quod timor Domini non possit eis ullo modo comparari.

Unde ergo sapientia venit, & quis est locus intelligentiæ. Interrogans requirit & dicit: quod omnis creatura, vel maxime sapientiam hanc ignoret.

Abscondita est ab oculis omnium viventium: volucres quoque cæli latet. Viventium mundo intelligendum est, de quibus superius ait, cum de hac sapientia loqueretur: nec invenitur in terra suavitè viventium. Quod autem dicit, quia hæc sapientia volucres cæli lateret, superbi & leves, sive qui altum sapiunt, quod ad tumorem arrogantia pertinet, intel-

ligendi sunt: sive spiritus mali: qui secundum Parabolam Evangelii, jactum semen dominicum juxta viam comedunt. Hos igitur latere ait bonum timoris Dei.

Perditio & mors dixerunt, auribus nostris audivimus famam ejus. Potest utroque hoc nomine diabolus dici: sive ille mors appellari potest, ut sui satellites perditio nuncupentur. Hi ergo dixerunt, quod famam timoris Dei audiverint: non enim negare possunt, quia non audiverint illam: cum in naturæ suæ bono inditam perceperint: sed per inobedientiæ malum, eam habere noluerunt.

Deus intelligit viam ejus: & ipse novit locum illius. Pro certo scit Deus, quod hæc sapientia properet ad locum utique quietis & perpetuæ pacis: ubi per hanc ipsam sapientiam timoris sui, super quietum & humilem, & trementem sermones suos requiescere delectetur. Sive Deus intelligit viam ejus: quæ prædicatione Evangelii per omnes terras prolata est. Unde & sequitur de Deo dicens:

Ipsæ enim fines mundi intruetur: & omnia quæ sub celo sunt, respiciet. Quis enim ambigit, Deum nosse etiam ea quæ futura sunt? sed hic potius Deus cognitor futurorum illud inspexit, quod postea dixit ejus Apostolus: Cum autem venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum. Hoc igitur modo, adventu suo nos visitando, fines mundi intuitus est. In his, inquam, temporibus nostris, in quos sæculorum fines devenerunt.

Qui fecit ventis pondus: & aquas appendit in mensura. Quando ponebat pluvias legem, & viam procelis sonantibus. Manifestum est, quia omnis creatura in manu & virtute potentie illius teneatur. Aliter: Ipsas gratias Spiritus sancti, quasi in ipso initio per Apostolos accepit Ecclesia: quando factus est de cælo sonitus tanquam adventis spiritus vehementis. Ventos sive spiritus scriptura commemorat, quos Deus largiendo de arcanis secretorum cælestium prolaturus hominibus est: secundum Prophetam dicentem: Qui producit ventos de thesauris suis. Aliquando hæc diversitates gratiarum, Spiritus sancti censentur nomine, dantis has gratias, secundum illud Apostoli: Spiritus Prophetarum subiecti sunt Prophetis: qui etiam propter operationem, & effectum divinæ sanctificationis suæ, pondus habere dicuntur: ut secundum uniuersasque vires prædicatores verbi Dei, aliis lac darent, aliis solidum cibum porrigerent: ubi dicerent, vel quibus dicerent. Inde ait Propheta: Dabo vobis imbrem matutinum, & serotinum: hoc est, novum & vetus testamentum.

Tunc vidit illam & enarravit, & preparavit & invenit, & dixit homini. Id est, in Ecclesia sua, Deus futuram hanc sapientiam antè prævidit: quod totus mundus timorem illius habiturus esset.

Ecce timor Domini, ipsa est sapientia: & recedere à malo, intelligentia. Alter timor est: ne quisquam Deum offendat: Alter vero si offenderit. Ille prior sanctus & laudabilis: iste alius non habens charitatem, sed poenam. Proinde de hoc prædicabili timore dicit psalmista: Timor Domini sanctus permanens in sæculum sæculi. De alio timore loquitur Evangelista Joannes in Epistola sua dicens: Timor non est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem. Qui timor utique poenam habet, quia dilectionis meritum non habet.

Caput XXIX.

ADDIDIT quoque Job asumens Parabolam suam, & dixit: Secundum superiorem regulam etiam illic intelligentiæ lineam ducimus: ut quando id quod sequitur in salvatorem referri non conveniret, ad membrorum illius compagem sensum expositionis conemur inflectere. Etrectè id heri poterit, ut quod ipse Dominus caput Ecclesiæ suæ in se recipere non potest, de ejus corpore quod est Ecclesia sentiat.

Quis mihi tribuat, ut sim juxta menses pristinos, secundum dies quibus Deus custodiebat me? Optat ergo sanctus Job atque desiderat, ut jam de illo squalore & cruciatibus liberetur: revertaturque ad illam gloriam pristinæ felicitatis, in qua aliquando Domino prosperante degerat.

Quando splendebat lucerna ejus super caput meum. Multis modis in scripturis divinis appellatur lucerna. Hic vero potuit eam Job pro gloria temporali dixisse quam à Deo acceperat: & quam in honoris potentia, & divitiis possidebat.